

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega meseca

Stoji za
celo leto 3 gld. —
pol leta 1 „ 60
četrt „ — „ 80
(Posamezne štev.
15 kr.)

Oznaniła,
1krat natisnena,
od vrste 15 kr.

Naročnina,
oznaniła in reklamacije
pošiljajo se
upravnistvu
v Maribor.

Odpriše rekla-
macije so
poštne proste.

POPOTNIK.

Glasilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Spisi in dopisi
pošiljajo se
urednistvu
v Maribor,
Reiserstrasse 8.

Pisnom,
na katere se želi
odgovor,
naj se pridene
primerna pošna
znamka.

Na anonimne do
pise se ne oziramo.

Nefrančevim pisma
se ne sprejemajo.

Rokopisi
in na
cezo poslani knjige
se ne vračajo.

Tri noči.

(Ob Komenskega tristoletnici.)

Nivnice, 28. sušča 1892.

Tiha luna blede z neba sveti,
Hčerke njene okrog nje blestijo.
Mir slovesen se nad vas razlil je,
Mir slovesen, ko da vsa narava
Pričakuje vigredi prihoda,
Ki ogrne s plaščem jo zelenim,
Ki privede zopet v svojem spremstvu
Ptičic petje in cvetličic cvetje,
Ki prinese v blagodarnem krilu
Vetrea ji nežnega poljubov
In blestečih toplih žarkov solčnih. —
Pogasili so vaščani luči,
Zadremali v svetem strahu božjem;
Samo mlinar tamkaj koncem vasi,
Samo on še v hiši beli sveti.
Skozi okno medli svit prodira
In odbija v valčkih se potoka,
Ki skrivnostno zubori ob hiši.
Kaj li sveti stari oče mlinar?
Moli „brat“ li in kesa se grehov?
Nima grehov stari oče mlinar.
Melje v noč li rümeno pšenico?
Ne vrtijo se kolesa v vodi.
Šteje morda suhe turske zlate?
Kje nabral bi böre mlinar zlatov?
Luna v sobo zvédavó pogleda:

Ob postelji beli sloni mlinar,
Blaga sreča mu žari obličje,
Od radosti se iskre oči mu.
Razvedri si luna óbráz bleđi,
Njeni žarki božajo prijazno
Nežni lici mladega zemljana . . .
Ko se zdámi zjutraj vas iz spanja,
Že dospela vigred je v naravo,
Ogrnila s plaščem jo zelenim,
Pripeljala ji je v svojem spremstvu
Ptičic petje in cvetličic cvetje
In prinesla v blagodarnem krilu
Vetrea ji nežnega poljubov
In blestečih toplih žarkov solčnih. —

* * *
Lešno, 29. malega travna 1856.

Tësna soba. — Prëprosta oprava.
Temna noč je. — Luč brleče sveti.
Poleg mize sloni sivolasec.
Glava se mu je sklonila k prsim,
Roka mu ob bok je omahnila
In pero mu padlo je iz roke. —
A na planem strašna burja vije
In oblake zganja gromonosne.
Drevje stoka in zidovje poka,
Blisek šviga in bobni grmenje.

Toda svoje misli sivolasec,
 Gleda v duhu cerkev razsvetljeno,
 Vidi v cerkvi zbrane zveste „brate“,
 Zrè mladenca, ki gre k žrtvniku
 In daruje Bogu prvo žrtev. —
 Mili Bože, veličastne slike!
 A ne gleda več je sivolasec. —
 Bela širi se pred njim dvorana,
 V nji klopi so razvrščene lepo
 In v klopeh otroška nežna lica,
 Kakor zrelo jabolko rudeča,
 Kakor novo padši sneg so bela,
 Žar mladosti jim oči unema.
 Zablesti se pògled sivolasecu,
 Zablesti se, da takoj ugasne.
 Jeseniki dvigajo se k nebu,
 Sneg pokriva jim otožne glave,
 Sneg pokriva boke jim in noge,
 Sneg pokriva cesto ob njih nogah.
 Četa stopa po sneženi cesti,
 Pestra četa môž, ženã in dece,
 Tožna četa vernih „čeških bratov“.
 Tiho stopa, tihe solze roni.
 Kar obstane, v beli sneg poklekne,
 Zre na jug, kjer vije se Morava,
 In z duhtečo roko solze briše.
 Oh, težka od doma je ločitev!
 Prètežka, če ločiš se po sili!
 Svetla solza stãru se utrne.
 S kalnim okom zre angleske vojne.
 Zrè upor in boj zelene Irske,
 Vidi sive, skalne gore švedske,
 Gleda vrhe žalostnih Beskidov
 In otožno ogrsko ravnino.
 Gleda, gleda... Prèprosta oprava...
 Tesna soba... Svit brleče luči
 Vse, vse bili so samo spomini:
 Saj doma je v tihem, mirnem Lešnu!
 V tihem, mirnem? — Kakor zlà tujda
 Išče žrtve, da nasiti žrelo,
 Poljska vojska zdaj preži krog Lešna,
 Da iztrga zopet mesto Švedom. —
 Kaj to? — Svet li se drobi na kose?
 Zemlja stresa se, nebo se maje,
 V dalji čuje otlo se bobnenje,
 Bliža se in vedno bolj se bliža...

In ta žar, ki tvarja dan iz tème? —
 Ogenj v Lešnu, z ognjem poljske čete! —
 Proč iz biše, proč iz tèmnih zidov
 Vèn na plano dirja sivolasec...
 Po vseh cestah klanje in kričanje,
 Žalovanje in bridkó ječanje.
 Kri rudeča lije se v potokih,
 Poljska kri se druži s krvjo švedsko,
 Liže vzožja belim mestnim hišam,
 A njih krove žarki plamen liže;
 Liže, širi se in dviga k nebu,
 Kjer vijóč je zgnala burja ljuta
 Gromonosne in temné oblake — —
 Pridrvi iz mesta sivolasec,
 Truden, bled se zgrudi na koleni
 In pobožno zahvaljuje Boga,
 Da mu rešil g o l o je življenje...

* * *

Amsterdam, 15. listopada 1671.

Bledo lice na blazini beli
 Smrtni pot na bledem, mrzlem licu,
 Pògled mèdel iz očíj gasnočih
 Sklenjeni na prsih veli roki — — —
 Sivolasec čaka smrtne ure...
 Kakor mrtev je, nič se ne gane,
 Toda v prsih buri mu življenje,
 Bridka žalost srce mu razriva:
 Razkropljena čreda „čeških bratov“,
 Razkropljena je po širem svetu,
 In vodnik njen daleč v tuji zemlji,
 Daleč proč od nje in domovine. —
 Oh, težko je v tujem svetu vmreti!
 Oh, težko je vmreti brezi svojev!
 Zdaj se zganil je... pregiba ustni...
 Moli stãrec za nesrečne „brate“,
 Za nesrečno molí domovino,
 Ki ni mogla mu nì groba dati.
 Zaiskri še jedenkrat oko mu,
 Zakipi še jedenkrat mu srce,
 Zažari še jedenkrat se lice
 In prošlo je — mrtev je Komenski!...
 Tiha luna jasno z neba sije
 In pogleda zvédavo skoz okno
 Trepetaje ljubijo nje žarki
 Mrzlo, mrtvo lice velikana.

Fr. G.

Jan Amos Komensky.

(Česki spisal J. K. Hraše, na proslavo 300letnice preložil R. K.)

Česki narod razmeroma ni baš velik, a vendar je vzgojil mnogo velikih môž, kateri so s svojimi čini, svojo bistroumnostjo in učenostjo globoko segli v življenje in osodo ne samo svojega, temveč tudi drugih narodov. In med takovimi môži se sveti kot zvezda prve velikosti Jan Amos Komensky, veliki ali nesrečni škof „Česko-moravskih Bratov“.

Jan Amos Komensky se je narodil dne 28. marecija 1592 v Nivnicah pri Ogerskem Brodu na Moravskem. Oče Jana Amosa je bil mlinar ter je prišel iz Komna, po katerem kraji si je tudi pridal ime „Komensky“, latinski „Comenius“. Martin, oče mladega Komenskega, je bil vnet privrženec takrat znamenite cerkve „Českich Bratov“, katera je tvorila središče med katoliško vero in ukom Jana Husa. Takrat niso bile šole niti blizu tako urejene kakor dandanes in v šolo je hodil, kdor in kdaj je hotel. Tako je nanoslo, da je tudi mladi Jan Amos začel še le v mladeniškeji dobi v Ogerskem Hradišči šolo obiskavati. Ko pa mu je oče v kratkem umrl, preselil se je k svojej teti v Strašnico, kjer se je poldrugo leto z izvrstnimi vspehi šolal. Potem je obiskal latinsko šolo menda

v Mladej Boleslavi. Latinsčina je bila takrat ne samo pri vladi, temveč tudi pri učejnjakih gospodujoči jezik. Kdor ni znal latinski, ni bil naobražen človek. Učenje latinščine po šolah je bilo velesuhoparno, bilo je pravo pravečato „papi-govanje“ mučenje in tiranje ubogih dijakov, o čem je Komensky sam pisal, da se vrši „vse naopak in narobe“. Vže takrat se je

rodila v bistrem umu Komenskega velika misel, da se mora ves ponk, začetni in nadaljevalni, vršiti v maternem, a ne v tujem jeziku, in za zvršitev te misli se je junaško bojeval ves vek svojega življenja. Ta misel je prodrla v srea vseh narodov na svetu, postala je dedni duševni zaklad vseh ljudstev, a posebej še českega in vseh sorodnih mu narodov slovanskih.

Ko je bil Komensky dovršil latinsko šolo, poslali so ga „Česki Bratje“ leta 1610 v Herborn na Nasavsko in leta 1612. v Heidelberg na Badensko, da bi se tam dostojno pripravil in vzgojil za propovedniško službo svojega veroizpovedanja. Takrat so namreč nastajali na Českem in Moravskem verski prepiri; zato so pošiljali „Česki Bratje“ svoje odlične in nadarjene sinove v tujino, da bi se pri slovečih propovednikih učili bogoslovja in govornišva ter se utrdili za obrambo svoje cerkve. Dokončavši svoje učenje v tujini, sklenil je Komensky, ne vrniti se takoj domov, temveč pogledati po svetu med druge narode, da bi se seznanil z njihovimi običaji, naobraženostjo, napredkom in življenjem; kajti vedel je dobro, da je narodovo življenje ob jednom velika šola dotičnega naroda in da je dolžen vsakdo težiti po svojem stanú za dovršenje narodnega življenja, ako hoče po potu svojega poklica in ob jednom z narodom napredovati. Zato je obiskal Amsterdam, prepotoval je Holandsko in del Angležke.

Z velikimi znanostmi in nebrojenimi izkušnjami obogačen, vrnil se je Komensky jedva 22 let star v mило svojo deželo Moravsko, da bi postal propovednik svoje vere, a radi mladosti ni mogel biti v duhovnika posvečen; bilo mu je torej še čakati. Ali glas o Komenskem se je vže takrat širil po ožjej njegovej domovini Moravi, in ko je najvišji

glavar Moravski, slavni Karl Žerotinsky izvedel o njegovi nadarjenosti in blagih lastnostih, pozval ga je k sebi ter ga namestil voditeljem šole Českih Bratov v Prerovem. S tem nameščenjem je stopil Komensky na obširno polje svojega prirojenega in dragega mu delovanja.

Z največjo ljubeznijo in marljivostjo je začel delovati mladi naš učitelj. Imajoč kot voditelj popolno prostost v pouku, spremenil je v kratkem času Prerovsko šolo v neko realno gimnazijo; hoteč dijakom olehčiti učenje a učiteljem pouk, je spisal „Pravidla snažši gramatiky“ (Pravila ložje slovnice) in „Divadlo vséobecnosti věci“ (gledišče vseobčnosti stvari.) V tem blagodarnem delovanju ste naglo minoli dve leti in s 24. letom svoje starosti je postal posvečenim duhovnikom svoje verske sekte. V svojem blogoslovnem spisu „Listové do nebe“, katerega je takoj po svojem posvečenju izdal, je izrazil gorečo ljubezen in neomejeno navdušenost za svoj veliki in vzvišeni poklic. Škoda, da ni znano, kje je bil Komensky začetkom za propovednika nameščen; menda v Olomuci ali v Prerovem. Še le po dveh letih ga nahajamo v Fulneku, kjer je kot pridigar in voditelj ondotne šole dve leti vneto deloval. Čas, katerega je Komensky v Fulneku v svojej blagoslovljenej delavnosti preživel, spada med najsrečnejšo dobo njegovega življenja; saj ga je radi njegove plemenitosti, mirnosti, marljivosti in ljubeznjivosti vroče ljubila draga mu mladina, častila in ljubila ga je občina Českih Bratov, častil in ljubil ga je vsakdo, ki je prišel ž njim v dotiko. Škoda, neizmerna škoda, da velikemu duhu Komenskega ni bilo dovoljeno dolgo uživati srečnega miru! Koliko bi pač bil mogel veleum Komenskega za ves svet dobrega ustvariti, kako visoko bi se bil po njegovih načelih česki narod povzdignil! A zaman je naša tožba! Zgodovina narodov prihaja in odhaja, in nič je ne more zadržavati! Tako je bilo usojeno tudi českemu narodu.

Kaj se je zgodilo po nesreči Belogorskej dne 8. novembra 1620, nam je dobro znano. Čehi so bili poraženi, velik del naroda je zapustil domovino, ostavši zvest veri svojeji. Vojske različnih narodov so se drville po deželah česke krone, paláč in moréč, kar se je dalo paliti in moriti. Tako je vdrla leta 1621. španska vojska na Moravsko, požgala je in upepelila Fulnek ter je pripravila ubogega Komenskega ob vse, kar je imel in kar mu je bilo najdražje: ob imetek, ob drage rokopise, tikajoče se povzdige šolstva, ob milo soprogo in dva otročiča. More-li koga zadeti večja nesreča? A ta grozna nesreča je bila le začetek onih brezštevlnih nezgod, katere so Komenskega odslej preganjale in vsled katerih bi moral poginiti mučno navaden človek. Ali veliki duh velikega Komenskega, če tudi poražen, ni upadel! Zaupanje v Najvišjega, ljubezen do svojega naroda in vere svoje mu ni dalo obupati. Ni se varal. Ko se mu je najslabše godilo, pozval je Karl Žerotinsky njega in še 24 drugih duhovnikov na svoje posestvo v Brandysu nad Orlico, kjer jim je dal v posebnej hiši, urejenej po samostanski, gostoljubno pribežališče. Spomenik J. A. Komenskega, postavljen „pod Klopoty“ v Brandysu nad Orlico, nam je priča tega plemenitega gostoljubja.

V svojej groznej nesreči se je udal Komensky s celo dušo delovanju v prosep svoje mile cerkve in svojega dragega naroda. Pisal je in pisal neprenehoma in neumorno ter je napisal po begu iz Fulneka izvrstne spise: „Nedobytny hrad jméno Hospodinovo“ (Nepremagljivi grad ime Gospodovo) „Přemyslování o dokonalosti křestanske“ (Premišljevanje o kristijanskej popolnosti) in „Metrické přebasnění žalmů Davydovich“ (Metriško prepevanje Davidovih psalmov). Vrhuncem literarnega delovanja Komenskega in zaklad česke književnosti pa je za vselej njegovo delo „Labyrint světa a raj srdce“, (srca), katero je dne 13. decembra 1623. po težkih nočeh v Brandysu nad Orlico dokončal in katero se je po svojem prvem tisku v Lešnu po Evropi tako priljubilo, da je bilo v kratkem prevedeno v mnogo jezikov. Pa v kratkem je presenetila Komenskega nova

nezgoda. L. 1624. dobi Karl Žerotinsky ukaz, da ne sme več bratskih duhovnikov na svojem posestvu trpeti, razšli so se torej ubožčeki po gorah, iskaje varnosti med pečevjem in po šumah. Komensky jih ni zapustil, temveč jih je skrivoma obiskovaje tolažil, dajoč jim upanje in moč. Sam sebe pa je v tem žalostnem prognanstvu tolažil s spisi: „O sirobé“ (o stanu sirot.) in „Hlubina bezpečnosti“ (Globina varnosti.) Iz Brandysa se poda Komensky obiskat svoje rojake in vernike na Poljsko, kateri so vže prej tje pobegli, ali ni se dolgo mudil ondi. Vrnivši se na Moravsko, ni se hotel podati k Karlu Žerotinskemu, nehoteč mu povzročevati nobednih neprilik, temveč se je oglasil pri gosp. Sadovskemu iz Slopna nad Cidlino pri Novej Bidžovi, kateri je radi svoje ljubezni do Českih Bratov slovel povsod. Tukaj je sklenil Komensky spisati šolski spis „Didaktika magna“, kateri sklep je tudi nad polovico zvršil srečno. Najtežji udarec pa je zadel Komenskega leta 1627. Dne 31. julija je bila izdana nova a stroga naredba, da je vsem nekatoličanom zapustiti dežele Českega kraljestva. Kaj je torej preostajalo ubogemu, težkimi osodami preganjanemu Komenskemu? Bilo mu je ali se za vedno izseliti, ali pa se odreči podedovane vere, za katero je vže toliko pretrpel. Odločil se je za prvo, še istega leta je zapustil Komensky z drugimi Brati, bilo jih je 30.000, po cesti kladsko-poljskej drago domovino svojo. Nad Nahodom, na meji česko-poljskeje, od koder je krasen razgled na Moravsko, padejo ubogi izseljenci na kolena, plakajoč gorke solze, molijo k vsemogočnemu Bogu, da bi ne dopuščal več morečih ran na domovino česko, da bi jih ne zapustil ter ne dal zadušiti semena božjih besed. Zanimiva je povest, ki se je o tej ločitvi v českem narodu do danes ohranila: „Ko so se Bratje česke cerkve leta 1627. selili iz kraljestva Českega, spremljal je Komenskega gospod Sadovsky s tremi vozovi knjig Komenskyjevih, katere so blizu meje v globoko jamo zakopali“. Ali so res ondi knjige zakopane, je težko reči, kajti polje, kjer so baje zakopane, je precej veliko.

Komensky se poda z ostalimi izseljenci na Poljsko ter se naseli v Lešnu. Grof Rafael Leszczynski ponudi njemu in drugim pribežališča na svojih posestvih. Našel je torej po dolgem nemiru zopet sladek mir ter jel delati za vero in šolo. Narodu je pridigoval sveto vero, a šole je nadzoroval ter učil tudi doraslo mladino in ji spisoval potrebne knjige. Svoje znamenito delo „Didactica magna“, katerega je pričel pri gospodu Sadovskem je v Lešnu srečno dokončal. Tukaj je tudi spisal izborno delo „Informatorium materinske šole“ t. j. poučni spis za roditelje, vzgojitelje in za druge osebe, kako je voditi in vzgojevati deco. Vsa moč Komenskega je merila na razumno in naravno ureditev narodnih šol. To urejenje se je imelo pričeti od zdoli, t. j. otrok mora biti najprej v družini dobro vzgojen in potem vstopi v narodno šolo, v katerej se poučuje v materinem, a ne v tujem jeziku. Taka narodna šola ima šest razredov, vsak s svojo osnovo in s svojimi knjigami, katere je bil Komensky spisal. Škoda, da so se te knjige pozgubile.

Komensky pa je tudi skrbel za povzdigo višjih šol ter posebno skrbel, da bi se duhomorno učenje latinskega jezika popravilo; zato je spisal znamenito delo „Janua linguarum reserata“ (odprta vrata jezikov), katerega so preložili v kratkem času v 12 evropskih jezikov in v četiri azijske, namreč: v turški, arabski, perzijski in mongolski jezik. S tem delom je obrnil Komensky pozornost vseh učenjakov na se ter si je pridobil ime slavno. Takih vspehov se Komensky ni nadejal in zdelo se mu je, da je ta spis začetnikom vendar pretežaven; zato je spisal za mladino takoj: „Atrium januae linguarum reserate“ (preddvor odprtih vrat jezikov) ter se je tudi odločil spisati veliko delo, katero bi bilo mnogo večje in bi obsegalo vse znanosti, potrebne k prosveti duha in za praktične potrebe. Ta spis je nazval „Pansofia“, t. j. vseveda kristijanska. Ker pa bi bilo to delo za jednega samega pretežko, iskal je sotrudnikov med učenim svetom ter našel Angleža Samuela Hartliba, kateremu je Komensky doposlal navod za Pansofijo. Hartlib,

znenadjen nad veleumom Komenskega, pa objavi njegov navod z naslovom „Comatum Comenianorum praeludia“ (Predigra Komenskega podjetij) in „Janna pansofiae reserata“ (odprta vrata modrosti), s katero predčasno objavo je ves učeni svet svojo pozornost mahoma in z začudenjem na Komenskega obrnil. Ni torej čuda, da ga je cerkev Českih Bratov imenovala takoj prvim svojim pisateljem in pisarjem. S tem novim uradom je prevzel novo breme v občo zadovoljnost. V tem času je zopet spisal nova spisa: „Historii o težkých protivenstvih cirkve česke“ in „Rad cirkveni v Jednoté bratske“ (Cerkveni red Českih Bratov).

Komensky si je torej s svojim delovanjem pridobil slavno ime po vsej Evropi; zato so ga vabili v različne države, da bi slabo šolstvo zopet povzdignil. Leta 1638. so ga povabili na Švedsko, toda tega vabila ni hotel vsprejeti. Ugodnejše se mu je domnevalo vabilo angleškega parlamenta z obljubo, da ga bode v njegovih podjetjih pansofijskih gmotno podpiral. Komensky se poda torej leta 1641. v London ter ravno obravnava s parlamentom za kraj, kjer bi se s svojimi sodrudniki-učenjaki naselil, kar pride iz Irske v London vznemirjajoča vest, da se katoliški Irci puntajo, da so v krvavem uporu pobili 200 vojakov, da grozi vojska itd. Mahoma je splavala Komenskyjeva nada po vodi. Kralj je zapustil London. Anglija se je pripravljala na boj, a v časih vojske gine mirno delo. V tem mučnem stanji dobi Komensky vabilo iz Švedije od plemenitega gospoda Ludvika Geera, s katerim ga vabi k sebi ter da njemu in še dvema sodrudnikoma pogostinstvo, da bi pri njem v miru začeto delo nadaljeval. Komensky je dolgo premišljeval vsprejeti vabilo ali ne, upal je, da se bodo razmere na Angležkem kmalu spremenile ter se ni hotel od svojih sodrudnikov ločiti. A upanje je bilo zaman, in ko so se obratno razmere na Angležkem hujšale, vsprejel je Komensky vabilo ter se podal leta 1642. v Norkoping k pl. Geeru, možu ne samo učenemu, temveč tudi prebogatemu; o njem se je pripovedovalo, da more z lastnimi novci upravit vojskino brodovje ter poravnati katere si bode vojskine troške. Ko se je bil Komensky s tem „evropskim mecenom“ dogovoril, poda se k državnemu kancelarju Oxenstiernu in k kancelarju štokholmskega vseučilišča gospodu Skytu, jako učenima možema, da bi se ž njima o izdaji pansofijskih spisov sporazumel. Oxenstierna je hvalil pansofijske spise Komenskega z ugovorom, da se ž njihovo izdajo ne sme nadaljevati, dokler ne bodo šole tako urejene, da bi mladina mogla iz njih crpiti korist. S tem merodajnim ugovorom se je Komensky zopet čutil prevarnega ter je omejil svoje delovanje na prepisovanje knjig, upajoč, da vendar pride čas, ko bode mogel svoja podjetja uresničiti. Potem se podá v Elbink, kjer je deloval v zatišji na prenovitev in izdajo novih šolskih knjig. V Elbinku je bival 4 leta in mu je bilo čisto pomanjkanje trpeti; kajti Komensky je bil mehkega in usmiljenega srea ter ni mogel videti svojih rojakov bedo trpeti; zato je delil ž njimi po bratovsko tudi to, česar je sam malo imel. Leta 1646. se vrne Komensky z vsemi svojimi deli na Švedsko, da jih predloži zato sestavljeni komisiji, in v dveh letih jih je v tisku objavil. Kmalu potem so izvolili Česki Bratje Komenskega svojim škofom, vrne se torej vesel v Lešno k svojim vernikom, da bi onde kot njihov zadnji škof neumorno deloval. Tu je izdal šest v Elbinku spisanih knjig, kojih je najznamenitejša: „Methodus linguarum novissima“ (najnovejša metoda jezikov). S to glasovito knjigo navaja učitelje zapustiti trudno in mučno učenje latinščine ter raje gojiti prirojeni materni jezik.

Komensky in ž njim vsi Bratje so še trdno upali, da se bodo po končani 30-letni vojski vrnili domov, ali ta nada jim je bila uničena za vselej. Leta 1648. se je z vestfalskim primirjem končala grozna 30letna vojska, katera je krasne dežele Česke krone opustošila. Pri sklepanji primirja se niso hoteli ozirati na Česke Brate, čeprav se je Oxenstierna posredovanjem Komenskega gorko za nje potegoval. Ferdinand II. ni hotel

o njih ničesar slišati, niso se smeli vrniti v domovino. To je bila poslednja rana, zadana Komenskemu in cerkvi Českih Bratov. Grozni bol se ga polasti ter napiše Oxenstierni žalno pismo z grenkim oponašanjem, da se jih kot zmagovalec pri sklepanji primirja ni dovolj spominjal ter spiše tudi jako ganljivi spis: „Žalostni glas pregnanega pastirja uničene cerkve Českih Bratov“.

Kmalu na to so se godile po načelih Komenskega šolske premembe v različnih deželah, kakor na Poljskem. Švedskem in na Ogerskem, kamor ga je sedmograški knez Žiga Rákoci leta 1650 poklical! Komensky je rad sledil vabilu; kajti nadejal se je, da bode tu svoje pansofiške nazore uresničil. Komensky se naseli v Saros-Potoku, kjer so na njegovo prizadevanje ustanovili tiskarno, knjižnico, tehniške in prirodopisne zbirke in vse, česar je šola potrebovala. Vže leta 1651. je otvoril dva prva oddelka pansofiška, razdeljena na 7 razredov, leta 1652. pa še tretji oddelek. Knjige Komenskega so tukaj ponatisnili ter z ogerskim tekstom dopolnili. Komensky je delal z vsemi močmi in vže je upal vse doseči, kar naglo umre mladi knez Rákoci, vsled čegar je zopet videl svoje nade uničene ter se vrnil v Lešno. V Saros-Potoku je spisal Komensky „Orbis pictus“ (svet v slikah), kateri ima dandanes veliko ceno. Po povratku v Lešno zadenejo Komenskega nove nesreče. Grof Leszczyński, kateri je Česke Brate močno branil in podpiral, je bil prisiljen prestopiti k katoliški veri in s tem je bila odzeta Českim Bratom zadnja podpora. Leta 1655. je napočila vojska med Poljaki in Švedi. Švedi so povsod zmagovali ter naskoro pridobili vso Poljsko. Tudi Lešno so pridobili, a z ozirom na Česke Brate so mestu prizanesli; a kmalu preženejo Poljaki Švede ter se kruto maščujejo nad Lešnom s požarom in razdjanjem. Prebivalstvo pa je pobeglo na vse strani. Nesrečni Komensky je vsled požara zgubil zopet vse, kar je imel: hišo, imetek, knjižnico in rokopise, med katerimi se je nahajal velik „Slovník česko-latinský in latinsko-český“, na katerem je 40 let delal. Ta zguba je za česki narod nenadomestljiva.

Tako je torej Komensky postal zopet berač, ne imajoč ničesar in dovršil je vže 64. leto svoje starosti! Ubogi trpin! Podal se je na Šlezsko, v Hamburg in od tod po prebiti dvomesečnej bolezni v Amsterdam, kamor ga je Lovro pl. Geer, vredni sin Ludovika pozval ter mu ponudil zadnjo pribežališče v svojem domu. Brzo je nastalo za Komenskega mnogo dela. Mnogobrojni mu prijatelji knjigotiskarji, dà tudi sam senat Amsterdamski so mu prigovarjali, naj izda vse svoje spise, katere je spisal od leta 1627 do 1657. Ta izdaja je bila jako ugledna ter se naglo razpečala. Poslednje delo Komenskega je bil spis: „Jedno potřebné“ (samo jedno je potrebno), s katerim se častiljivi starček pripravlja na zadnjo pot; kajti dobro je vedel, da so mu dnevi odšteti. In Gospod je kmalu poklical k sebi vernega slugo, rešivši ga vseh težav trudapolnega in nemirnega življenja po nemornem delu. Umril je mirno dne 22. novembra 1670 v Amsterdamu, telo njegovo pa počiva v cerkvi Naardenskej, daleč od predrage svoje domovine, katero je ljubil iz vse duše in vsega srca.

Dodatek prelagateljev:

Poleg navedenih del oziroma spisov je Komensky še spisal: „Pod Klopoty“ (o nadlogah), „Matrimonium školy materské“, „Pansophiae prodomus“ (napotek k vsevedí), „Lexicon linguae latino-germanicum“ (latinsko-nemški slovar), „Gramatica latino-vernacula“ (slovnica latinske govornice), „Manuale“ (Priručna knjiga duhovnikom), „Cancional“ (cerkvene pesmi). „Atrium linguae latinae, rerum et linguarum ornamenta exhibens“ (preddvor latinskega jezika kažoč lepoto rečij in jezikov), „Štěstí národů“ (sreča narodov), „O napravě věci lidských“ (o urejenji ljudskih stvari), „Drobne spisy“, „Panagersis“, „Panau-gie“, potem glediščne igre „Diogenes“, „Škola hrou“ (šola v igrach) in še več drugih spisov.

Če tudi posvečeno telo Komenskega počiva daleč od domovine, njegov veleum in vzvišeni duh živi med nami, njegov spomin pa bodi zapisan v srci slehernega slovenskega učitelja ter naj ne izgine nikdar iz naših src, dokler nas še kaj bode.

Dne 28. marcija vspalmiti v navdušenosti tisoč in tisoč njegovih čestilcev po vseh krajih, kjer je velikan učenosti, naš očak učiteljev kedaj deloval. Mnogobrojna mesta, trgi, da tudi manjši kraji bodo odsevali tega dne s praznično obleko v slavnostnem sjaji, a iz sto in sto učiteljskih grl bode odmevala veličastna himna Komenskega in himna učiteljstva. Ta sijajni slavnostni spomin oživila je letos tristoletnica rojstva Komenskega; zato slavimo tudi mi slovenski učitelji njegov slavni spomin!

Komensky o šoli, o učiteljih in učencih.

Listajoč po Komenskega delih, moramo se čestokrat čudom čuditi, da je mogel mož, živeč pred 300 leti, torej v povsem drugih razmerah in okoliščinah, imeti tako zdrave nazore o vzgoji in šoli, da niso zamrli tekom vekov, temveč še dandanes živé kot temeljna pravila vzgoji in pouku. Le genijalen mislec, čegar mišljenju ne dajejo pravila sočasni odnošaji, ampak čegar misel vodi stvar sama, stvar kakor se je pokazala popolno duševnim njega očem, vzgojiti si more take, recimo nesmrtné nazore. In genijalen mislec je bil Komensky, to pripoznava ves čiharni svet.

O rojstveni tristoletnici duševnega velikana zdi se nam umestno, da zberemo vsaj glavne in še zdaj veljavne njegove zahteve, katere stavi učitelju, učencu in šoli.

Vspeh šole — pravi Komenski — zavisen je večinoma od učitelja. Velik del dolžnosti, mnogo pogojev uspešnega šolskega delovanja pripada sicer tudi učencem, toda na učitelji sloni mnogo večji del, ker mora dvojno snago boljšati nezmožnost ali slaba svojstva učenceva.¹⁾

Da je učitelj dober, zahteva tudi poučevalna in vzgojna naloga šole.

Učitelj zadoščaj zahtevam pouka, bodi torej, kolikor treba, učen!²⁾ Znati in razumeti mora vse, kar naj poučuje, kajti kar človek malo zna, tega ne more učiti;³⁾ potrebno pa je, da so stvari, ki se poučujejo, jasna resnica.⁴⁾ Gotovo ne more nobedna stvar drugega činiti, nego kar je sama, bela torej beliti, težka težiti, gorka greti i. dr. in tako more le modrijan činiti modrijana, govornik govornika, nraven človek navnega, pobožnik pobožnika, matematik matematika, fizik fizika, itd.⁵⁾ Učiteljeva dolžnost je torej v prvi vrsti, da si dobi pravo luč omike; vže ko bi samo pojedinca hotel poučevati, treba bi bilo tega; kaj še le, ko ima poučevati celo šolo, posvečujoč se ji z vsem življenjem? Učitelj bi moral vedeti vse; ker pa to ni dano jednemu človeku, mora vsaj o vsaki reči vedeti najglavnejše stvari, da lahko pové vse potrebno. V ti zadevi mora biti učitelj kakor živa knjižnica, kakor jasno solnce, ki obseva učečo se mladino od vseh strani.⁶⁾ Mora se torej vedno popolnjevati; učiti se mora dan za dan, tako da vže jutri vé, kar mu je bilo še danes neznano,⁷⁾ opustiti pa ne sme nobedne prilike, da se čemu koristnemu priučí.⁸⁾ Radi tega mora pridno čitati knjige in jih skušati razumeti, nadalje s tovarišem o kaki stvari razpravljati in medsebojno se vzpodbujati.⁹⁾

Temu nasproti ni treba, da je učitelj napram mladini preveč bistroumen. „Čim bistroumnejši je kdo — rekel je vže Cicero — s tem večjo nejevoljo in s tem večjim

¹⁾ Did. anal. XXIV. in 11; Kako lenoho iz šole pregnati, § 44, 50, 51 in 52. — ²⁾ Did. anal. XVII.; Načrt dobro urejene šole, XVI., 1. — ³⁾ Istotam, § 14.; Kako len. iz š. pregn. § 26. — ⁴⁾ Istotam. XCI. — ⁵⁾ Šol. pans., 13. — ⁶⁾ Kako len. iz š. pregn. § 25; Did. anal. XVIII. — ⁷⁾ Šol. pans. 15. — ⁸⁾ Načrt d. u. š. XXI. 10.

trudom poučuje; utruđi se, videč da učenci počasi razumevajo, kar je sam naglo razumel¹⁰. Bistroumnost tudi ni vedno najboljša; kdor polagoma razumeva, ima marsikdaj veliko korist od tega, ker, sicer res ne naglo, ali gotovo napreduje.¹⁰⁾

Učitelj bodi priden in vnet, trudeč se drugim pomagati do luči, katero sam živa; zato željno poučuj.¹¹⁾ Vspah pouka je zavisen od pridnosti učencev in učitelja, kajti kjer se poučuje malomarno ali zmedeno, tam se tudi uči malomarno ali zmedeno.¹²⁾ Čim večkrat pa poučuješ, tem učenejši boš.¹³⁾ Dober učitelj se torej ne bo ogibal pouku, temveč ga iskal; dela ne bo vršil kakorsibodi, nego premišljeno, ne v prazen nič, temveč v gotov in stalen prid svojih učencev.¹⁴⁾ Priden, vnet in delaven učitelj prežene tudi učencem lenobo; jedno živo oglje, vržeš-li ga v grmado, vse razplameni, ako veje ugoden veter.¹⁵⁾

Poučevaje bodi učitelj potrpežljiv! Pomisli naj, da njegova naloga ni prestvarjati bistroumnosti, ampak jo samo vzgajati, in da učence ne more niti dati, niti sebi vzeti, kar mu ni „od zgorej“ dano.¹⁶⁾ Učitelj je nemilostljiv, ako učencu kaj naloži, pa mu tega popolnoma ne pojasni in ne pokaže, niti mu ne pomaga delati, temveč pusti samega se potiti in stokati in, ako se zmoti, se ž njim bije in tolče. In kaj je to, nego mučenje mladine?¹⁷⁾ Sploh bodi od učiteljskega stanu oddaljena vsa nejevolja; z očetovsko ljubeznijo zvršuj se vse, da učenec čuti, da ga ljubiš in da vse meri na njegovo dobro. Černi, gospodujoči, muhasti učitelji so sovražniki človeške narave, ker zatirajo in vničujejo bistroumnost, mesto da bi jo budili in pospeševali. Tem pripadajo tudi suboparni in neplodni pravilarji, kateri poučuječ samo s pravili ne zabavljajo ob jednom, da bi vzgajali, ampak vzbujajo gnus do pouka in izganjajo iz šole, ali pa delajo iz učencev ljudi, kakoršni so sami, namreč zmrzleže in skrupulante.¹⁸⁾ Popolnoma drugače je, ako je učitelj proti mladini vljuden, ljubeznjiv, ako jo s strogostjo ne odganja od sebe, temveč jo s prijaznostjo vabi, ljubeznjivo ž njo občuje, dá, ji celo večkrat obljubi in dá žemljico, oreh, jabolko, knjižico itd.; dobro je, če se časih učenec pohvali, poboža ali roditeljem kaj po njem sporoči.¹⁹⁾ Učenci se ne smejo pred učiteljem tresti kakor pred kakim trinogom, nego ga morajo ljubiti in spoštovati kakor očeta. Slabo pa je, ako si učitelj misli pridobiti ugleda s tem, da z učenci govori kar najmanje in je kakor nema soha, ako jim vedo meče kakor psom kosti in potem besni, ako ni delo izvršeno kar najpopolneje.²⁰⁾

Učitelj odlikuj se po nravnosti in dajaj tako učencem dober vzgled! Mladini je dobrih in vednih vzgledov jako potreba, ker imajo otroci opično naravo in vse posnemajo, kar vidijo.²¹⁾ V šoli mora vedno dajati učitelj vzgled; učitelj je namreč vodnik in učenec njegov naslednik.²²⁾ Učitelj, ki je ob jednom vzgojitelj; blišči se torej kakor vzor prave nravnosti, nikdar pa ne pod barvo, kajti barva se naglo otrè.²³⁾ Nravnosti brez vzgledov ni mogoče učiti, vodstvo, katero se zvršuje s samimi besedami in ne vzgledi, nima nikake moči; v ti zadevi učitelji ne smejo biti podobni kašipotom ob cesti, ki samo z iztegneno roko kažejo, kje se mora iti, pa ne gredó.²⁴⁾ Naopak bodite učencem v hrani in obleki zrcalo skromnosti, v delu marljivosti in brižnosti, v vedenji skromnosti in dostojnosti, v govorjenji vzor, kako se mora govoriti in molčati, iz kratka: v javnem in zasebnem občevanji zrcalo previd-

¹⁰⁾ Kako len. iz š. pregn., v uvodu. — ¹¹⁾ Did. anal. § 117. — ¹²⁾ Istotam, § 14; Nač. d. u. š., XXI. 1. — ¹³⁾ Istotam, XXVII. in XXVIII. — ¹⁴⁾ Istotam, § 160—161. — ¹⁵⁾ Kako len. iz š. pregn., § 17; Načrt d. u. š. XXV. 5. — ¹⁶⁾ Istotam § 50. — ¹⁷⁾ Did. anal. § 117. — ¹⁸⁾ Did. XVII.; Kako len. iz š. pregn., § 17. — ¹⁹⁾ Did. anal. § 142. — ²⁰⁾ Did. XVII.; Načrt d. u. š., XXI. 9. — ²¹⁾ Kako len. iz š. pregn. § 52. — ²²⁾ Inform. šol. mat. IX.; Did. XXIII. — ²³⁾ Did. anal. § 27 in XLVI. — ²⁴⁾ Načrt d. u. š. XXI. 1. — ²⁵⁾ Istotam, XXI. 4.

nosti.²⁵⁾ Odlikujte se s pravo pobožnostjo²⁶⁾, poštenostjo²⁷⁾, zmernostjo in treznostjo.²⁸⁾ Da pa se morejo učitelji popolnoma posvetiti svojemu težkemu poklicu, treba je da so dostojno preskrbljeni, da bi jim bežečim pred gladom ne bilo treba tudi bežati pred svojim svetim šolskim poklicom. Plača mora biti tolika, da so dobri, za Boga, mladino, cerkev in deželo delujoči možje zadovoljni. Sicer se gotovo izpolni rek :

Če svetilka olja nima,
Sveti vedno le megleno;
Delavcu brez mezde delo
V roki raste — to je cena!²⁹⁾

* * *

Baš tako še zdaj veljavne zahteve kakor učitelju, stavi Komensky tudi učencu.

Učenec mora biti v prvi vrsti ukaželjen. Ukaželjnost obstaja v tem, da se učenec more, zna in hoče učiti. Učenec se more učiti, ako ima zdrave ude, katere rabi pri učenju, n. pr. možgane, roko, jezik; zna se učiti, če je dovolj star; hoče se učiti, ako kopni po vedi. Pohabljenca učiti je brezvpešno, nezrelega učiti je težko, lenuha učiti je zaman, ako se poprej ne napravi iz njega po vedi koprneč dečko.³⁰⁾

Dober učenec je tisti, ki na vso moč hrepeni po uku in se nikakega dela ne plaši, samo da bi bil učen, ki je čist, kakor zrak, plantoč od koprnjenja, da bi srkal v se svetlobo, ali kakor jagnje na paši, iskajoč si duševne hrane.³¹⁾ Takšen učenec dobro pazi na učitelja, da bi ves uk mogel razumeti, bodi-si da učitelj kaj pripoveduje, ali kaže, ali razlaga ali izprašuje;³²⁾ v vsem je vesten naslednik svojega učitelja. Učitelj daje vzgled, in učenec ga posnema, oni ga torej vodi, ali kaže pot, ta hodi za njim ali mu sledi.³³⁾

V obče mora učenec svojega učitelja ljubiti kakor svojega očeta, in nikjer ne sme biti raje nego tam, kjer ga učitelj vidi. Ubogljivost in spoštovanje mu mora izkazovati z besedo in dejanjem. Kedar učitelj govori, mora poslušati, nikdar ga ne sme z ničim razžaliti ali užalostiti, kazni pa, katero mu on naloži, prenašati mora brez ugovora.³⁴⁾ Nič boljše ne pristojta učencu, ko da učitelja uboga.³⁵⁾ Ljubiti, rad ubogati, in spoštovati mora učenec tudi učitelja, ki uči v kakem drugem razredu.³⁶⁾

Pridnemu učencu so vsi tovariši v šoli prijatelji in bratje, ž njimi živi složno in tekmuje samo v pridnosti; bolj ljubi učenejše in skromnejše tovariše in rad ž njimi občuje.³⁷⁾

Nravstven učenec se tudi proti roditeljem, proti osebam v javnih uradih in proti starškom ne pregreši v ničem niti z besedo niti z dejanjem, ampak jim vedno in povsod izkazuje spoštovanje in čast.³⁸⁾ Pred vsakim možem in čestito ženo vstane in gredoč mimo odkrije se ter pozdravi.³⁹⁾

²⁵⁾ Istotam, XXI, 6. — ²⁶⁾ Šol. pans. § 28.; Kako len. iz šole pregn., § 67. — ²⁷⁾ Načrt d. u. š. XXI, 1. — ²⁸⁾ Istotam, XXI, 6., XXV, 5. — ²⁹⁾ Kako len. iz š. pregn., § 67. — ³⁰⁾ Did. anal. XIV. in XV. — ³¹⁾ Kako len. iz š. pregn. § 18. — ³²⁾ Načrt d. u. š., XV, 11, 12.; Pravila нравosti, IX, 3, 4. — ³³⁾ Did. anal. § 27., 33. in 38. — ³⁴⁾ Prav. нрав. IX. — ³⁵⁾ Načrt sl. gimn. Leš. I, 2 in 3. — ³⁶⁾ Nač. d. u. š. XV, 4. — ³⁷⁾ Prav. нрав. X.; Nač. d. u. š., XV, 6. — ³⁸⁾ Nač. sl. gimn. Leš., II, 7. — ³⁹⁾ Istotam, IV, 6, VI, 3.

* * *

V vsaki dobro urejeni občini, bodi-si mesto ali mestece ali vas, mora biti šola, v katero naj bi se vsa mladež dajala odgajati¹⁾; kajti šole se ne smejo staviti samo za nekojo mladež, n. pr. za bogatejšo in odličnejšo, ampak za vso, za odlično, za bogato in revno, za dečke in deklice.²⁾

Splošno imenuje se šola tudi dom in družba, kjer se vadijo ljudje spoznavati, razumevati, uporabljati stvari, naj si bodo kateregakoli znanstva.³⁾

Šola mora stati na mirnem kraju, ki je daleč od hrupa in s tem daleč od vsega, kar bi oviralo in motilo pazljivost učencev.⁴⁾ Učenci naj se po starosti in zrelosti razdelé v razrede⁵⁾, vsak razred imej pa svojo učeno sobo, sicer bi se niti učitelji, niti učenci ne mogli prosto baviti s svojo stvarjo, ako bi jih videz in glasovi onih, ki se pečajo z drugimi reči, motili, ali jih tuji oni šum v pazljivosti oviral.⁶⁾ Šole naj bodo po spolu ločene; le kjer je v majhnih občinah pičlo število mladine, tam naj imajo otroci obeh spolov isto šolo, toda vedno naj bodo vsaj razredoma ločeni drugi od drugih!⁷⁾

V učni sobi bodi vse čisto, in kolikor možno krasno, da se v učencih povsod, kamorkoli so ozrejo, vzbuja ljubezen do čistote in da bodo kedaj svoja stanovanja istotako urejali.⁸⁾ Soba mora biti svetla, čista, prijazna⁹⁾ in suha. Učenci ne smejo niti sten, niti oken, niti klopij niti miz rezati, krušiti, lomiti, mazati ali na drug način onečejati, sicer se strogo kaznjujejo.¹⁰⁾

Za učence so v šoli klopi, in to, kakor je videti na zaglavnem listu amsterdamske izdaje „Zbranih spisov didaktičnih“, brez naslonil. Postavljene pa morajo biti tako, da učitelj vedno vidi vse učence, ki morajo biti k njemu obrnjeni.¹¹⁾ Vsak učence ima v klopi svoj odkazani prostor, kamor mora sestiti, ko stopi v razred.¹²⁾

Za učitelja je v šoli katedra.¹³⁾ Stati mora na udobnem mestu, odkjer učitelj lahko vse vidi, in kjer ga tudi vsi lahko vidijo; torej ne sme biti v kakem kotu, niti med učenci,¹⁴⁾ niti pri oknu ali med okni, temveč nasproti, da je učitelj videti v svetlobi, ki prihaja učencem za hrbtom v sobo, z vsem, kar dela.¹⁵⁾ Katedra mora biti radi tega tudi višja od klopij.¹⁶⁾ Učitelj ne bližaj se nikomur posebno, niti ne dovoli, da se njemu kdo bližja, temveč spuščaj stoječ na katedri (kjer ga vsi lahko vidijo in slišijo) kakor solnce svoje žarke na vse, vsi pa naj zazumevajo pazeč z očmi, ušesi in mislimi, kar govori ali kaže z roko ali slika.¹⁷⁾

Takoj poleg katedre je deska, ki, kakor kaže vže imenovana slika na zaglavnem listu „Zbranih spisov didaktičnih“ — visi¹⁸⁾ učitelju na desni strani, to pa tako blizu, da lahko z katedre na njo piše in riše.¹⁹⁾

Slike, reki, i. dr. naj se razobesijo po razrednih stenah, oknih, durih in stebrih.²⁰⁾ Stene morajo biti sploh okrašene s slikami, bodi-si da so te podobe posebnih mož, ali slike zemlje, krajin, mest ali spomini kakih dogodkov ali emblemata.²¹⁾ V prvem razredu pansofiške šole, imenovanem Vestibulka, moralo je biti na vseh četririh stenah naslikano: najlepše oblike črk, da bi se učenci tako naučili lepopisja, vzori sklanje in oprege in kratki reki, obsegajoči najglavnejša pravila življenja;²²⁾ v drugem razredu, v Janualki, morale so biti na jedni strani slike iz prirodopisja, na drugi podobe umotvorov, ostali dve steni so morala pokrivati slovniška pravila o naj-

1) Didaktika, pogl. VIII. — 2) Istotam, pogl. IX. — 3) Šol. pans. § 1. — 4) Did. XVI.; šol. pans. § 50. — 5) Istotam § 45; orbis pictus, CV. — 6) Načrt dobro urejene šole III. 1. — Šol. pans. § 50. — 7) Did. XXVI. — 8) Načrt d. u. š. III. 4. — 9) Did. XVII. — 10) Načrt slav. gimn. Lešenske. V. 9. — 11) Načrt d. u. š. III. 2.; Orbis pictus CV. — 12) Prava prav VIII. 3; Načrt slav. gimn. Lešenske III. 3 in V. 3. — 13) Orbis pictus CV.; Načrt d. u. š. III. 2. — 14) Šol. pans. § 53. — 15) Načrt d. u. š. III. 3. — 16) Šol. pans. § 53. — 17) Did. vel.; Šol. pans. § 53. — 18) Did. vel. — 19) Šol. pans. § 53; Načrt d. u. š. III. 3. — 20) Načrt d. u. š. III. 5. — 21) Did. XVII. — 22) Šol. pans.

posebnejših oblikab, na katere je treba gledé na materin jezik neobhodno paziti;²³⁾ na stenah tretjega razreda, Atrialke, morali so biti bistroumni vzorci in izbrana pravila o ornamentiki;²⁴⁾ na stenah četrtega razreda, Filozofike, podobe, predstavljajoče temeljne nauke, posebno aritmetične, geometrične, in prirodopisne;²⁵⁾ v petem razredu, v Logiki, morala so biti izbrana logična pravila²⁶⁾; v šestem razredu v Politiki morala so se razobesiti pravila, kažoča moč pravega reda, tudi človeško telo se je moralo tam nahajati in sicer a) z nekaterimi manjkajočimi udi, b) z nekaterimi odvišnimi udi (2 glavi, 3 oči i. dr.) c) z nenaravno zraslimi udi in d) z dobro zraslimi in lepo ustvarjenimi udi²⁷⁾; konečno so bili v sedmem razredu, v Teologiki odlomki iz svetega pisma in hebrejski reki.²⁸⁾

Slike in reki pa niso morali biti samo po stenah v razredih, temuč tudi zunaj,²⁹⁾ kjer je moral biti osobito napis in sicer takoj nad durmi. Nad „Vestibulko“ je moral biti napis, ki slové slovenski: „Brez abecede ne vstopaj nihče sém!“³⁰⁾

V šolskem poslopji bodi tudi posebna dvorana za javne predstave, bodi-si gledališke ali slavnostne, a tako velika, da imajo vsi učenci v nji prostora. Na stenah ne sme biti tu nikakih slik, ki bi pazljivost učencev odvrčale od prestav.³¹⁾ V šoli je morala biti tudi destilacijska delavnica (fizikalna soba) z vsemi potrebnimi pomočki.³²⁾

Pri šoli bodi nadalje vrt, v katerem naj se gojé neznane in koristne rastline, v katerem naj se goji, sadi in cepi sadno drevje, kateri naj boljšujoč vpliva tudi na vaške vrte. Vanj naj se časih vodijo učenci, da spoznavajo tu koristno drevje, rastline, cvetlice in se učé razločevati njih dele, kakor cvet, listje in sad.³³⁾

Konečno naj pri šoli ne manjka prostora za igranje, katero je mladini istotako potrebno in katero naj se ji tudi dovoljuje.³⁴⁾

Mnogo teh zahtev, katere je Komenski pred več nego poltretjim stoletjem izrekel, pri mnogih šolah še dandanes ne nahajamo uresničenih.

Dodeli milostno nebo, da bi tristoletnica duševnega velikana pripomogla v to, da se kolikor možno oziramo odslej na te zahteve in jih skušamo po svojih močeh uresničiti.

²³⁾ Istotam. Nadrobno označeni so predmeti te slike v spisu „Janua“. — ²⁴⁾ Istotam. — ²⁵⁾ Istotam. —

²⁶⁾ Istotam. — ²⁷⁾ Istotam. — ²⁸⁾ Istotam. — ²⁹⁾ Istotam. — ³⁰⁾ Istotam. — ³¹⁾ Načrt d. u. š. III. 6. —

³²⁾ Šol. pans. II. — ³³⁾ Did. vel.; Did. XVII. — ³⁴⁾ Did. XVII.

Po českem izvirniku Ant. Svobode v „Běsede Učitelské“.

Proslava 300letnice J. A. Komenskega.

Praga. Poleg slavnostij, prirejenih slavnostnim odborom in naznanjenih v prejšnjih številkah „Popotnik-ovih“ se bode v Pragi vršila dne 28. marcija tudi Komensky-jeva slavnost vseh evangelijskih korporacij. Slavnost bode dostojna in primerna velikim zaslugam Komenskega. Pražko mesto Smihov pa odkrije pred šolskim poslopjem v Husovem delu mesta na oslavo tristoletnice kip Komenskega. Iz Pariza je došla pred kratkim vesela vest, da je slavni česki slikar Vaclav Brožík srečno zgotovil svojo najnovejšo historiško podobo J. A. Komenskega v životnej velikosti, katerej je več let posvetil mnogo truda in obširnih studij. To novo delo se odlikuje po vseh prednostih, s katerimi si je Vaclav Brožík vže prej pridobil ime najznamenitejšega slikarja v Evropi. Podoba Komenskega bode na ogled stavljena v Museji Komenskega. Česko akademsko dijaštvo pa

je odposlalo na grob in spomenik Jana A. Komenskega v Naarden prekrasen in drag venec, okrašen s tremi krasnimi svilenimi traki v slovanskih barvah in s težkim zlatim in srebrnimi šivanjem. Inače se bodo vse slavnosti točno tako vršile, kakor je bilo v „Popotnik-u“ naznanjeno, le gledé na glediščne igre se je sledeče ukrenilo oziroma predručilo: V Narodnem gledišči se bode predstavljala „Škola nra-vovědna“ (nra-vnovědna) dramatiška igra v dejanjih, posneta iz dela Komenskega „Schola ludus“ in „Věštba Komenského“ (Komensky-jevo prorokovanje) slavnostna igra v jednom dejanji.

Naarden. Slavnostni odbor za proslavo tristoletnice Komenskega je postavil v Naardenu spomenik Komenskega ter je naznanil, da ga odkrijejo dne 28. marcija najslavesnejšim načinom. Imenovani slavnostni odbor se je obrnil posredovanjem pro-

fesorja česke tehnike gospoda Vavre na društvo Svatobor v Pragi z željo, da bi se na tem veličastnem spomeniku udolbel tudi česki napis ter torej spominjal na narodnost Komenskega. Društvo Svatobor je vsled te želje darovalo 200 gld. za spominsko ploščo tega spomenika ter je vso zadevo odstopilo Pražkemu slavnostnemu odboru v nadaljnjo oskrbovanje. Spomenik Komenskega v Naardenu ima torej dva glavna napisa. Prvi je udolben posredovanjem Amsterdamskega slavnostnega odbora najprej v holandskem jeziku, potem v latinskem in českem prevodu. Drugi glavni napis, udolben posredovanjem Pražkega slavnostnega odbora se glasi najprej v českem jeziku, potem v latinskem in holandskem prevodu in sicer tako: „Učitelj vseh narodov Jan Amos Komenský“, potem sledé lastne besede njegove s katerimi je rad označeval svoj značaj in narodnost: „po deželi Moravan, po jeziku Čeh, a po poklicu bogoslovec“.

Mlada Boleslava. V dopolnilo poročila o 300-letnici v Mladej Boleslavi v zadnji štev. „Potnik-ovej“ še sledeče: Učiteljsko društvo Komenský priredi tudi v ponedeljek dne 28. marcija pred-predpoludnem v mestnem gledišči slavnostno javno predavanje o Komenskem. Mesto je sklenilo v večni spomin Komenskega del mesta z dosedanjim imenom „šolsko namestje“ spremeniti ime „Komenský-jevo namestje“ in je s posebnim pozivom proglasilo vse-občo razsvetljava mesta in okrašenje z zastavami: „..... Meščanje, vdeležimo se vsi te veleslavne svečanosti! Častimo spomin najslavnejšega moža, ki ga tudi tujina s štovanjem, ljubeznijo in začudenjem proslavlja! — Čeprav njegovo telo daleč v tujini trohni, njegov vzvišeni in jasni duh živi vedno med nami, hvaležnimi njegovimi krajanami.....!“

Prerov. Na proslavo 300-letnice Komenskega priredi mestni svet Prerovski dne 28. marcija slavnostni večer v velikej delničarskej dvorani s slavnostnim proslvom in z glediščno igro. Mesto bode razsvetljeno in z zastavami okrašeno.

Fulnek proslavi 300-letnico Komenskega z glediščno igro, koncertom, slavnostnim večerom in z odkritjem spomenika, katerega so postavili v tako zvanem dijaškem gaju na historiskem prostoru, kjer so še le leta 1871. podrli prastaro bukev, pod katero je baje Komenský rad poučeval.

Ogerski Brod bode povodom 300-letnice Komenskega slovesno razsvetljen. Priredijo slavnostni večer, glediščno igro in običajne slavnosti. Veliki spomenik Komenskega, katerega postavi učiteljstvo v Ogorskem Brodu se odkrije v velikih počitnicah v prisotnosti učiteljstva iz Česke, Moravske in Šlezije kakor tudi zastopnikov nemškega učiteljstva iz Avstrije in Nemčije, hrvaškega, slovenskega in poljskega učiteljstva itd.

Kijev. Slovansko dobrotvorno društvo v Kijevu priredi Komenský-jevo slavnost. Odbor društva je sestavil vsopred s sodelovanjem odličnih Kijevskih

Čehov. O življenji in delovanji Komenskega bode predaval vseučilišni profesor slavistike Florinsky, „O znamenitosti Komenskega za ves svet“ pa profesorja Stepovič in Jareš. Pri slavnostih bode pelo pevsko društvo Kališevsky staročeške korale.

Petrograd. Slovansko Petrogradsko društvo priredi slavnost Komenskega, vso odlično občinstvo je obrnilo svojo pozornost na ta znameniti svetovni jubilej. „Pravitelstvenij Věstnik“ je priobčil vže slavnostni članek z naslovom Jan Amos Komenský ter proglašá Komenskega ne samo za najslavnejšega in najučenejšega sina Slovanstva, temveč tudi za največega moža in učenjaka vseh vekov in narodov na svetu.

Viškove. Komenský, učiteljsko društvo Viškovo, se kaže v svojem delovanji posebno marljivo; kajti priredilo je v nekoliko letih pet manjših in jedno večo okrajno razstavo učil od učiteljstva zgotovljenih. V veči okrajni razstavi minolega leta je bilo razstavljeno nad pet tisoč predmetov. Pokraj tega je društvo priredilo tri razstave ženskih ročnih del, tri razstave učenskih del (risarije in naloge), jedno razstavo deških ročnih del in konečno jedno razstavo uradnih šolskih ukazov, dopisov in listin. Letos pa otvori imenovano učiteljsko društvo v večno proslavo 300letnice okrajni muzej Komenskega. Umeva se samo po sebi, da priredi društvo tudi dostojno slavnost. To plodonosno delovanje českega učiteljstva pojasnjujem z okolnostjo, da je na Českem in Moravskem v vsakem okraji ne samo po jedna, temveč po več neščanskih šol, ter da je vsak okrajni šolski nadzornik, kakor tudi ravnatelj, profesorji učiteljišč, gimnazij, realk, obrtnih šol itd. tudi ud dotičnega društva, čeprav imajo za sé tudi srednješolsko učiteljsko društvo.

Šmarje pri Jelšah. Šmarijsko-Rogatsko učit. društvo priredi dne 27. marcija slavnostno zborovanje v Šmarji.

Ljubljana. Od slov. uč. društva nameravani koncert Komenskega se je preklical; kajti med sto pevskami in pevci, ki so se oglasili, je razmerje glede na posamezne glasove jako neugodno; zato se pa priredi v velikonočni terek Komenskýjev večer. Vsopred še ni objavljen.

* * *

Dovolj se mi zdi navajati vsako pozamezno mnogobrojnih českih učiteljskih društev, saj je iz teh poročil itak razviden način vseh slavnostij, dodavam še le, da so okrajni šolski sveti proglasili 28. marcij za ferialni dan, po mnogih krajih tudi 26. marcij. Povsod pa se bodo vršile tudi šolske veselice z deklamacijami in petjem o Komenskem, Komenský je českej deci iz čitank znan, a povodom teh slavnostij dobi vsak otrok po jedno podobico njegovo. Odbor Bolzanov za učiteljsko sirotišnico naznanja, da se je v ta namen vsa bogata zaloga podobic Komenskega v enem meseci popolnoma razprodala, in ker še dohajajo brezštevilna naročila od krajnih

šolskih svetov, mestnih odborov, društev in posameznikov, izdal je takoj drugo izdajo še v večem številu natisov. Konečno si dovoljujem priobčiti nasvet c. kr. okrajnega šolskega nadzornika v Trebiču pri ondotnem učiteljskem društvu: „... prejmite moje besede kot besede člana našega društva, kar re Vam podavam na proslavo Komenskega. Da se ta proslava mora vršiti, je brez dvoma. Proslava ta bodi sijajna in najbolj vzvišena. Dan 28. marcija naj bode dan našega učiteljstva in naših otrok, povsod se naj vrše šolske slavnosti z deklamacijami, petjem in primernim govorom o življenji in pomenu Komenskega. Iz teh slavnostij pa se naj izloči vsak verski in politički pomen, da bode slavnost samo pedagogiška in domorodna. V vsakej šoli se naj uboga mladina obdaruje s primerno podporo v obleki ali v denarji, vsi pa s podobnicami Komenskega. Šolske slavnosti se naj oficijelno vdeleži krajni šolski svet, občinski odbor, učiteljstvo, duhovščina in roditelji. V večih občinah se bodo itak še kraj šolskih slavnostij vršile tudi posebne slavnosti s sodelovanjem mnogih društev, katerim se tudi naj učiteljska društva pridružujejo. Po vzornem izgledu Brnskega učiteljsk. društva naj prirejajo tudi druga učiteljska društva popotna zborovanja s poljudnimi predavanji. Tako slavimo Komenskega po zunanje, po notranje pa, če smo vsi brez izjeme navdani z ono čisto ljubeznijo, katero nahajamo v vseh njegovih spisih in ako bodemo mladino vodili v njegovem duhu.

Tem načinom prinašamo vsak svoj duševni danj na dovršitev šole, svojega stanu in razmer!“

* * *

Cenjenemu učiteljstvu slovenskemu navajam za nakup sledeče: Gosp. Alois Amort štukatér v Prerovem (Prerau in Mähren) je zgotovil sadrovo obrsje Komenskega v različnih velikostih, od vsakega prodanega obrsja daruje del za spomenik Komenskega v Ogerskem Brodu in sicer: 1. Sadrovo obrsje Komenskega v nadživotnej velikosti, 80cm visoko, stane 7 gld. od tega daruje g. Amort za spomenik 1 gld. 2. Obrsje 50cm visoko stane 2 gl. 60 kr. od tega daruje za spomenik 60 kr. 3. Obrsje 30cm visoko stane 60 kr., daruje za spomenik 10 kr. in 4. Obrsje 15cm visoko stane 30 kr., daruje za spomenik 5 kr. K temu prodava tudi lepe podstave za obrsja na zid postaviti. Prva velika renesančna podstava stane 2 gld. 60 kr. od teh daruje 60 kr. za spomenik, druga školjčina podstava stane 60 kr., od teh daruje 10 kr. za spomenik, a tretja renesančna podstava stane 40 kr. od teh da 5 kr. za spomenik. R. K.

Komenskega vzgojno načelo marljivosti: „Kdor napreduje v znanosti in umetnosti in ne napreduje ob jednem v nravnosti, ta bolj nazaduje, nego napreduje.“

Komenskega geslo pouka: „Vse reči naj same od sebe gredó; odstopi torej od nasilstva!“

Društveni vestnik.

Iz „Zaveze slov. učit. društev“.

Upravni odbor „Zaveze slov. učit. društev“ zbere se velikonočni pondeljek t. j. 18. aprila t. l. ob jednih opoldne v Litiji k redni seji, da se posvetuje:

1. O raznih društvenih rečeh;
2. O kraji za let. glavno zborovanje „Zaveze“ in
3. Kakó naj „Zaveza“ praznuje 300-letnico rojstva J. A. Komenskega.

P. n. odborniki se vljudno vabijo, da se te seje radi važnosti vsoprednih točk zanesljivo seje v polnem številu vdeležijo.

Krško dne 21. marcija 1892. l.

Za direktorij: Dr. Tomaž Romih.

Poziv!

Slavna učit. društva, ki so člani „Zaveze“ se z ozirom na § 7 dr. pravil nujno prosijo, da odradjajo prej ko prej svoje letne doneske (10 kr. od vsakega uda) (pri Zaveznem blagajniku, da predložijo direktoriju imenik članov in naznanijo izvoljene delegate za let. zborovanje, ter javijo vsaj do 1. maja vprašanja s stavki, ki bi se naj pri glavn. zborovanji obravnavala.

Krško dne 21. marcija 1892 l.

Za direktorij: Dr. Tomaž Romih.

Maribor. (Izvanredno zborovanje učit. društva za mariborsko okolico.) To zborovanje dne 3. sušca t. l. je bilo vkljub neprijaznemu vremenu in jako slabim potom veledobro obiskovano. Bilo nas je 38. To lepo število nam je priča, da se učitelji ne (potegujemo le za svoj osobni interes, kar se nam rado podtika, temveč da so nam napredek v šoli, lastna izobrazba kakor tudi blagor naroda in domovine naše vedno prav tesno pri sri.

Kje pa naj tudi išče učitelj tečne duševne hrane, kje potrebnega duševnega razvedrenja, kje vernih prijateljev, če ne v družbi tovarišev — med učitelji!

Ko sem pred malo leti se rešil vročice in mrzlice, koje je povzročila tako imenovana matura, podal sem se domov, ter obiskal nekoč svojega nekdanjega učitelja v R., kateremu sem kot 8 do 9letni deček delal tudi dokaj preglavice. Le-ta mož, ki vže blizo 35 let nosi breme svojega poklica ter je ob jednem oprezen in miroljuben vodja večrazrednej šoli, mi je nekega dne na sprehodu nekako tako-le povedal: „Marsikaj sem vže v šoli doživel, veliko vže sam izkusil, šolsko politiko zasledujem dan za dnevom, reči moram, da se je v mnogih stvareh na bolje obrnilo, in vendar učitelj in šola naša nimata mnogo prijateljev, da-si tudi nam nekateri prijazno

lice kažejo“. — Da je moj učitelj govoril resnico, sem se žalibog prezgodaj prepričal. To prepričanje me je hudo telebnilo nazaj na zemljo, ker sem menda poprej letal previsoko. Na noge mi je pomagal prijatelj-učitelj, ter me privedel v družino učiteljsvu naklonjeno in v kolo učiteljskega društva. Društvo nam pa pomagati ne more, ako se vdeležijo se le toliko udov, kolikor štejemo prstov na jedne roki. Številke od 20, posebno pa od 30 naprej celijo vsekane rane. Drevce posajeno, potem pa zapuščeno, se rado posuši, ali pa rodi le malo nežlahtnega sadja. V kolo učiteljskega društva naj bi pač stopil vsak učitelj, ter ga gmotno in duševno podpiral, da bi kakor skala utrdilo in ojačilo organizacijo našo proti navalom nasprotnikov naših.

Pri zborovanju je poročal gosp. prof. Koprivnik o knjigi: „Der Schulgarten von Julius Jablanzy. Wien, Gerold & Sohn“. V svojem obsirnem poročilu nam je podal vsebino omenjene knjige na podrobno. Učiteljsvo je z vso pazljivostjo sledilo besedam in praktičnemu razkazovanju strokovnjakovemu. Pozdravljal je knjigo kot zelo dovršeno in praktično delo v slovstvu sodobnega vrtnarstva. Ker se s to knjigo menda nobedna druga ne more meriti, jo najtopleje priporoča gg. učiteljem vrtnarjem. Končaje svoje poročilo nam je pokazal nekaj vrtnega orodja, pritlikovcev v loncih, za naše razmere priporočanja vredne ameriške trte in najhujšega sovražnika domače trte v vrlobrem preparatu. Slednjič nam je dal tudi pokusiti, kakšna je kapljica iz ameriških jagod. Burno odobravanje je bilo plačilo gospodu poročevalcu za njegov trud.

Gospod Gabrijel Majcen je govoril „O učnih načrtih sploh in o učnem načrtu o nazornem nauku posebej“. V svojem podavanju se je opiral posebno na sledeče točke:

I. Kaj?

1. Ali dovolé duševne zmožnosti učencev shva-tenje učne snovi?
2. V kolikej meri izobrazuje snov materialno?
3. V kolikej meri vzgojuje snov (zlasti gledé na čut in voljo)?
4. Ali se vzgojujeta čut in volja vsak za se harmonično?
5. Ali se vzgojujeta mejsebojno harmonično?
6. V kolikej meri izobrazuje snov formalno?
7. Ali se vrši formalna izobrazba harmonično?
8. Vršita se vzgoja in formalna izobrazba mejsebojno harmonično?
9. Pospešuje-li snov. reševanje naloge predmeta, v katerega spada?

II. V kakem redu?

1. Se-li ne greši proti zakonu propedeutike?
2. Se-li ne greši proti zakonu psihologičnega razvoja?
3. Se-li kolikor mogoče porabi neposiljena koncentracija?

III. Koliko?

1. Je-li metodična jednota v pravem razmerju k prejemajoči moči?

2. Je-li v pravem razmerju k vsebini?

3. Nima-li učni načrt preveč metodičnih jednot?

IV. Kdaj in kako dolgo?

1. Ali deluje metodična jednota pravočasno?

2. Nastopijo-li posamezni stadiji razvoja pravočasno?

3. Trajajo-li tako dolgo kakor je potrebno?

4. Kako dolgo traja popolno obdelovanje metodične jednote?

Predavanje gospoda Majcen-a bilo je toli obširno, da ga je moral izdatno prikrajsati, ter je do-bilo vsled tega bolj učeno lice.

Gospod predsednik se je v imenu navzočih gg. poročevalcema prav toplo zahvalil in menil, da imajo vendar le tisti pedagogi prav, ki poleg duševne hrane odločno zahtevajo tudi telesne potrežbe, ter zaključijo zborovanje.

— e.

Maribor. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico priredi na dan 7. aprila t. l. ob desetih dopoludne v dvorani pri „Gambrinu“ v spomin 300letnice rojstva Jana Amosa Komenskega slavnostno zborovanje, ki se bode vršilo po tem-le vspredu: 1. J. Haydn: Largetto I. 2. Slavnostni govor. 3. Himna Komenskemu. (Poje učit. zbor.) 4. deklamacija. 5. Pevski zbor. Po zborovanju skupni obed. K obilni vdeležbi vljudno vabi odbor.

Prošnja. Da se godbene in pevske točke morejo izvesti slavnosti dostojno, treba je vsaj jedne skupne vaje, katere bi se morali vdeležiti vsi p. n. člani, ki so se preprijazno zavezali v tem oziru sodelovati. Nujno torej prosimo p. n. pevce in goslarje, da se zberejo zanesljivo v četrtek dne 31. t. m. ob 10. dopoludne k vaji v učiteljskem poslopju v Mariboru, ter svoje note prinesejo s saboj.

Društveni odbor.

Ptujski okraj. Ker se radi snežnega vremena dne 3. t. m. ni moglo vršiti zborovanje učiteljskega društva, vabijo se p. n. društveniki najvljudneje, da se tem gotoveje vdeležijo društvenega shoda v četrtek 7. aprila, ker bodemo pretresovali vprašanja za letošnje deželno učiteljsko konferencijo, katera bode tudi na dnevnem redu okrajne učit. konferencije meseca junija. Načelnik.

Sv. Lenart. Šentlenartsko okrajno učiteljsko društvo zborovalo bode dne 3. aprila 1892 pri Sv. Lenartu. Dnevni red: Prečitanje zapisnika. — Uradna pisma, poročila nadučitelj gosp. Bregant. — Kako se morajo realije obdelovati, da slovniški pouk podpirajo ter pospešujejo, poročila učitelj gosp. Kovačić. — Slučajnosti. — Ker se bode pogovarjalo o poročilih letošnje okrajne ter tudi dež. učiteljske konferencije, povabljeni so oč. gg. društveniki, da se vdeležijo tega zborovanja mnogoštevilno. Odbor.

Kamniški okraj. (Vabilo.) Učiteljsko društvo kamniškega okraja bode zborovalo 7. aprila t. l. ob 10. uri dopoldne v šoli v Dobu s sledečim vsporedom: 1. Nagovor predsednika. 2. Praktični nastop.

(Nastopi gspdc. Gabrijela Gogala). 3. Tajnikovo in blagajnikovo poročilo. 4. Volitev odbora in „zaveznih“ poverjenikov. 5. Prosti nasveti. K obilni vdeležbi vabi vljudno odbor.

Dopisi in druge vesti.

Maribor. (Izvestje c. kr. mariborskega učiteljsišča.) Ravnateljstvo c. kr. učiteljsišča mariborskega izda koncem tekočega šolskega leta prvo izvestje. Vsečina mu bode poleg uradnih vestij, zgodovina tega zavoda, na katerem se je učila pač velika večina učiteljev na spodnjem Štajerskem. Razjasnilo se bode, kako se je učiteljsko izobraževanje razvijalo na tem zavodu od leta 1802 do sedanje dobe, kateri učitelji so učili na zavodu in na zadnje se bode podal imenik vseh učiteljev, ki so od leta 1862 sem svoje nauke na tem zavodu dovršili. Razun tega še bode omenjeno izvestje obsegalo spis o računstvu.

Ker bi to izvestje vtegnilo zanimati tudi učitelje, ki so nekdanj bili na tem zavodu in ker se sme tiskati na državne stroške le toliko izvodov, kolikor se jih uradno potrebuje, je ravnateljstvo pripravljeno proti povrnitvi lastnih stroškov naročiti toliko ponatisov več, kolikor se naročnikov do konca meseca aprila za to izvestje oglasi. Izvod bode stal 25—30 novč. Najbolje bi menda kazalo, ko bi učiteljska društva prevzela nabiranje naročnikov. Naročila naj se pošljejo neposredno ravnateljstvu.

Premembe pri učiteljstvu. Gosp. Dragotin Rožane, učitelj v Dol. Logatci dobil je mesto učitelja-voditelja jednorazrednice v Špitaliči (konjski š. okr.); g. Stefan Birk, doslej namestni učitelj na Vrhpolji pri Moravčah, dobil je učiteljsko službo v Hotiči; g. Viktor Philippek, doslej podučitelj na III. mestni deški šoli v Mariboru pride na I. mestno deško ljudsko in meščansko šolo, g. Julij Ogrisegg, doslej podučitelj v Hrastniku pa pride za podučitelja v Strass. Na svojih mestih sta definitivno nameš-

čena gg. Alexander Falk, podučitelj v Trbovlji in Oton Vobič, poduč. v Gor. Polskavi. — Gospdc. Marija Wiesthaler postala je učiteljica ročnih del na šolah v Črešnovci in Laporji, gospa Marija Hočevnar, u. ž. r. d. v Zagorji pa ob jednem tudi v Pilštanj. — V pokoj sta stopila: g. Rok Orač, nadučitelj v Rogateci in g. Franc Kocuvan, učitelj-voditelj pri Sv. Bolfanku v Sl. g.

Raznoternosti.

Slovenskemu učiteljstvu priporočamo „Slovenske pesmi“ za sopran, alt, tenor in bas. Vglasbil in velečast. gosp. Simonu Gregoričič-u, slavnemu pesniku slovenskemu, posvetil H. Volarič. Op. 7. — (Zbirka obsega 9 pesmij na 20 straneh.) Slovenski časopisi so te skladbe jako pohvalno ocenjali. Brez dvoma bodo razveselile vsakega pevca in prijatelja domače glasbe. — Naročnino (75 kr. s pošto) je pošiljati: H. Volarič, učitelj v Kozani, p. Kojsko (Görz). — Oni p. n. gospodje, ki so vže dobili zvezke, so naprošeni, da blagovole poravnati dotično naročnino!

Javna zahvala. Slavna „družba sv. Mohora“ v Celovci in „Matica Slovenska“ v Ljubljani ste šolski knjižnici v Črešnovci blagovoljno podarili več poučnih in zabavnih knjig. Bodi obema poštvovalnima zavodoma na njih naklonjenosti do napredka šole izrečena najtoplejša zahvala.

Črešnovec dne 14. marcija 1892.

Fr. Rober m. p.,
načelnik kr. š. sveta.

Josef Gaber,
nadučitelj.

Listnica.

B. Trdnostal in drugi: Ker nam je gradivo o J. A. Komenskem, katerega spominu je današnja štef. posvečena, preveč naraslo, morali smo „List iz Kranjske“ in tudi drugo odložiti. Pride pa vse o svojem času. Prosimo potrpljenja.

Naznanilo.

Sposobnosti izpiti za občne ljudske in meščanske šole, ki se imajo opravljati v roku meseca maja, pričenejo pri podpisani komisiji t. l. v ponedeljek, dne 2. maja ob 8. uri zjutraj.

Prošnje za dovoljenje k skušnjji, ki se naj spišejo po čl. II. 1. oziroma čl. III. 2. izpitne naredbje z dne 31. julija 1886, morajo priti najpozneje do 30. aprila t. l. predpisanim potom k ravnateljstvu komisije.

(C. kr. izpraševalna komisija za občne ljudske in meščanske šole.

V Mariboru dne 24. marcija 1892.

H. Schreiner, ravnatelj.

Razpis natečaja.

Št. 106.

Nadučiteljsko mesto.

Na trirazrednici v Rogateci, v III. plačilnem razredu in stanovanjem v novem šolskem poslopji, je umestiti nadučiteljska služba.

Prosilci naj svoje opremljene prošnje z dokazom, da so zmožni poučevanja v slovenskem in nemškem jeziku, — da so avstrijski državljani, in da so sposobni za subsidaricen pouk katoliškega veronauka, vložijo predpisanim potom do 7. maja t. l. pri krajnem šolskem svetu Rogatec (Rohitsch). Okr. šolski svet Rogatec, 20. marcija 1892.

1-2

Predsednik: Scherer s. v.

Vsečina. I. Tri noči. (Pesem.) (Fr. G.) — II. Jan Amos Komensky. — III. Komensky o šoli, o učiteljih in učencih. — IV. Proslava 300letnice J. A. Komenskega. — V. Društveni vestnik. (Iz „Zav. slov. uč. dr.“) — VI. Dopisi in druge vesti. — Raznoternosti. — Listnica. — VII. Naznanilo. — Natečaj.